CZĘŚĆ XXIV. № 73. ROK 12. (1841).

TYGODNIK PETERSBURSKI.

GAZETA URZĘDOWA. KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adresem: do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, lub do xięgarni Gräfe; w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego i w Biurze informacyjném; w Wilnie w xięgarni Zawadzkiego; nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena *Roczna* w Rossyi z pocztą a w stolicy, z noszeniem do mieszkań, 50 r. ass. *Półroczna*, 25 r. ass. Bez poczty, dla odbierających w xięgarni Gräfe *Roczna*, 45 rubli assygn. *Półroczna*, 25 rub. assyg. Dla Królestwa Polskiego *Roczna*, 53 rubli assygn *Półroczna*, 28 rub. ass.

PIĄTEK, 26 Września. / 8 Października.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Petersburg 25 Września. / 7 Października.

— Przez Ukaz Cesarski do Rządzącego Senatu z d. 3 Września, najłaskawiej rozkazano: Ormiańsko-Gregoryańskich biskupów Joannesa *Krymskago* i Joannesa *Szachatunow*, po mianowaniu ich biskupami, uwolnić od obowiązku członków Eczmiadzyńskiego Synodu.

— Marszałek gubernijalny Wileński szambelan hrabia Edward *Mostowski*, 3 Września, najłaskawiej mianowany Rzeczywistym Radzcą Stanu.

— Na przedstawienie Ministra Oświecenia, N. Pan w dniu 19 Sierpnia b. r. raczył zatwierdzić starszych z liczby wybranych przez szlachtę kandydatów Honorowemi kuratorami gimnazyów: Wołyńskiego gubernijalnego dotychczasowego kuratora, Władysława *Bożydar-Podhorodeńskiego* i Rowieńskiego Witalisa *Porozyńskiego*.

— Ukazem Cesarskim z d. 14 Lutego 1839 Kanclerz orderów, Rzecz. Tajny Radzca 1 klassy xiążę *Golicyn*, był wyznaczony do zastępowania Prezesa Rady Państwa, Jenerała jazdy Xięcia Wasilczyków, w każdej jego nieobecności lub chorobie. Teraz, na prośbę xcia Golicyn, N. Pan Ukazem 20 Sierpnia b. r. uwalniając go od takiego zastępstwa, raczył rozkazać, iżby to, w oznaczonych wyżej wypadkach, stosownie do art. 16 Układu Ustaw o Instytucyach Państwa, przechodziło na najstarszego z prezydentów Departamentow Rady Państwa.

UKAZY RZĄDZĄCEGO SENATU.

1) *23 Sierpnia*. z ogłoszeniem potwierdzonego przez N. Cesarza Zdania Komitetu Ministrów, iż synowie osób służących w wojsku a nie mających jeszcze ober-oficerskiego stopnia, co do awansu w służbie mają być liczeni na równi z kancellarzystami 3 klassy, jeśli ojcowie ich przyjęci byli do służby jako szlachta, chociażby i bez potwierdzenia heroldyjnego.

2) *26 tegoż m.* Z zaleceniem, aby prawidła tyczące się uwiadamiania kass powiatowych o dójściu summ przez nie wysłanych, były ściśle wykonywane.

3) *2 Września*. Z ogłoszeniem, iż towarzystwo wzajemnej assekuracyi bydła przywiodło przedsiewzięcie swoje do skutku w jednej tylko Petersburskiej gubernii, i dla tego moc służącego mu 25 letniego przywileju co do innych gubernij już ustała.

Warszawa.

Ukaz Jego Cesarskiej Mości.

Do Namiestnika Naszego w Królestwie Polskiém.

«Uznawszy stosownem ustanowić w 1832 roku w Naszéj Radzie Państwa osobny Departament do spraw Królestwa Polskiego, w którym rozpoznawane są wszelkie ważniejsze sprawy tyczące się tegoż Królewstwa, znajdujemy dalsze istnienie oddzielnej Rady Stanu w Królestwie, nieodpowiadającém obecnemu położeniu rzeczy, a gdy przytém zachódzi niezbędna potrzeba oprzeć Sądownictwo w ostatniej Instancji na gruntowniejszéj podstawie, Postanowiliśmy w niejsce dotychczasowych: Rady Stanu Królestwa i Izby Sądu Najwyższego, które odtąd istnieć przestają, utworzyć dla całego Królestwa Polskiego w Warszawie, dwa Departamenta

Rządzącego Senatu, nosić mające, podług dalszych z porządku liczb, nazwanie: Dziewiątego i Dziesiątego, niemniej ustanowić Ogólne Zebranie Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu. W skutek czego, wydanym w dniu dzisiejszym do Rządzącego Senatu Ukazem, Rozkazaliśmy i niniejszym Rozkazujemy: 1. Ogólne Zebranie Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, rozpoznawać będzie wszelkie sprawy, jakie podziś dzień do attrybucji Rady Stanu Królestwa należały, z wyłączeniem wszakże budżetu przychodów i wydatków, przedstawiać się odtąd mającego pod zatwierdzenie Nasze, wprost przez Departament do Spraw Królestwa Polskiego w Radzie Państwa, tudzież sprawozdań naczelnie kierujących rozmaitemi gałęziami zarządu krajowego, których roztrząsanie powierzonėm zostaje Radzie Admistracyjnej. Sposób odbywania posiedzeń w Ogólnėm Zebraniu, znoszenia się onego z innemi władzami, niemniej załatwianie czynności w onėm, ma być w zupełności ten sam, jaki był przepisany dla Rady Stanu Królestwa. — 2. Heroldja Królestwa, zatrzymuje wewnętrzną, swą organizacją, i jako osobna Instytucja pozostawioną jest przy Ogólnėm Zebraniu Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, w tych samych z nim stosunkach, w których znajdowały się z Radą. — 3. Dziewiąty Departament Rządzącego Senatu wstępuje w attrybucje, jakie Izbie Sądu Najwyższego służyły. Wszelkie zatėm sprawy do niej należące, rozstrzygane odtąd być mają w Departamencie ostatecznie, podług praw i przepisów dla tejże Izby pozostawionych. Samo z siebie wynika, że wyroki Departamentu żadnemu dalszėmu rozpoznawaniu nie ulegają, i że żadne od nich odwołanie, ani drogą appellacji, ani rekursu miejsca mieć nie może. — 4. Dziesiąty Departament Rządzącego Senatu, rozpoznawać ma sprawy krymiualne. Attrybucje i zakres władzy onego, oznaczone będą w wydać się mającėm prawie karnėm. Tymczasowie zaś wszelkie po dziś dzień istniejące w tej mierze przepisy, moc obowiązującą zachowują. — 5. Ogólne Zebranie Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, zostaje pod prezydencją Namiestnika Naszego w Królestwie i składa się z Senatorów mianowanych przez Nas, z pomiędzy osób pierszych 3ech klass. — 6. W ogólnėm zebraniu Departamentow Warszawskich Rządzącego Senatu, zasiadać także mają z urzędu swego Członkowie Rady Administracjnej i Warszawski Wojenny Gubernator. — 7. Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu, składać się mają z Senatorów, a prócz tego, na ten jeden raz, i z innych osób wezwanych przez Nas do pełnienia obowiązków takowego urzędu: podział onych po Departamentach następować ma corocznie, w skutek wyrzeczenia Naszego, na przedstawienie Namiestnika Królestwa. — 8. Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu, mogą w miarę potrzeby być podzielone na dwa lub więcej Wydziałów. Skład Wydziałów i sposób postępowania w nich będzie ten sam jak i w samych Departamentach — 9. Dla każdego z Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu i dla każdego onychże Wydziału, wyznaczony będzie przez Nas corocznie Prezydujący, a to na przedstawienie Namiestnika Naszego w Królestwie. 10. Wrazie nieobecności Namiestnika, dla choroby lub innej przeszkody, obowiązki Prezesa w Ogólnėm Zebraniu Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, pełnić będzie podług uznania Namiestnika jeden z Prezydujących w Departamencie lub Wydziale, albo Prezes Heroldji. 11. Senatorowie Ogólnego Zebrania Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, używać mają wszelkich praw i prerogatyw, służących innym Senatorom Naszego Państwa. Pełniący zaś obowiązki Urzędu Senatora, przy odsądzaniu spraw w Departamentach Warszawskich Rządzącego Senatu, mają głos stanowczy na równi z Senatorami. — 12. Ministrowi Sprawiedliwości, jako Jenerał-Prokurorowi, udzielane będą krótkie statystyczne wykazy, tyczące się Sądownictwa w Królestwie, z końcem każdego roku; — udzielane mu również być mają stany służby Urzędników, składających Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu i Ogólne onych Zebranie. Wkładając na Was wykonanie niniejszej woli Naszej i ogłoszenie onej w Dzienniku Praw, mieć chcemy, aby projekta Ukazów niezbędnych dla dalszego rozwinięcia skreślonych tu głównych zasad, przedstawione były po ich ułożeniu do zatwierdzenia Naszego.»

Warszawa, dnia 6 (18) Września 1841 r.

Na oryginale własną Jego Cesarskiej Mości ręką podpisano MIKOŁAJ.

Za zgodność tłumaczenia:
Minister Sekretarz Stanu,

(podpisano) Ig. *Turkull.*

W Ukazach Jego Cesarskiej Mości, danych Senatowi Rządzącemu, pod dniem 6 (18) Września, wyrażono, co następuje:

I. Senatorom: Wielkiemu Mistrzowi Dworu Naszego, Xięciu Jabłonowskiemu i Warszawskiemu Wojennemu Gubernatorowi, Jenerał-Lejtenantowi Pisarew, Rozkazujemy zasiadać w Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentach. II. Byłym Członkom Rady Stanu Królestwa: Jenerałowi Jazdy hrabiemu Ożarowskiemu, Rzeczywistemu Tajnemu Radzcy Hrabiemu Walewskiemu, Jenerałowi-Adjutantowi Włodkowi, i dymissjonowanemu Jenerałowi-Lejtnantowi Kurnatowskiemu, Rozkazujemy być Senatorami w Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentach. III. Byłych członków Rady Stanu Królestwa: Wyczechowskiego 1go, Morawskiego, Falca, hrabiego Potockiego, Wojdę, Rostworowskiego 2go, i byłych Prezydujących w Sądzie Najwyższej Instancji: Wolickiego i Łubieńskiego, Najmiłościwiej Mianujemy Tajnymi Radzcami, i Rozkazujemy im być Senatorami w Warszawskich Rządzącego Senatu

Departamentach. IV. Byłego Członka Rady Stanu Króléstwa, Radcę Stanu Kossakowskiego, Mianujemy Rzeczywistym-Radcą Stanu z starszeństwem od dnia, w którym mianowany został Członkiem rzeczonej Rady. V. Byłych Członków Sądu Najwyższej Instancji Króléstwa Polskiego; Jałowieckiego, Drzewieckiego, Poklękowskiego, Rościszewskiego, Kwiatkowskiego, Dembowskiego, Tokarskiego, Paschalskiego, Suchodowskiego, Kalińskiego. Łysińskiego, Wiesiołowskiego, Cichorskiego i Dziedzickiego, Mianujemy: Rzeczywistymi Radcami Stanu.

Wypis z Protokołu Sekretarjatu Stanu Królestwa Polskiego.

Z BOŻEJ ŁASKI

MY MIKOŁAJ PIERWSZY,

CESARZ WSZECH ROSSYI, KRÓL POLSKI.

etc. etc. etc.

«Rzeczywistym Radcom Stanu: Jałowieckiemu. Drzewieckiemu, Poklękowskiemu, Mogielnickiemu, Kwiatkowskiemu, Dembowskiemu, Tokarskiemu, Paschalskiemu, Suchodolskiemu, Kalińskiemu, Łysińskiemu, Wiesiołowskiemu, Cichorskiemu i Dziedzickiemu, Rozkazujemy zasiadać w Departamentach Warszawskich Rządzącego Senatu, bez noszenia wszakże tytułu Senatorów. Wykonanie niniejszego Ukazu Naszego, Namiestnikowi Królestwa Polecamy. Dan w Warszawie, dnia 6 (18) Września 1841 r.

(podpisano) MIKOŁAJ.

przez Cesarza i Króla:

Minister Sekretarz Stanu Ig. *Turkull.*

(*Gaz. Warszaw.*)

ROZMAITOŚCI.

Jakie prawo zbożowe w Anglji dla nas byłoby najkorzystniejsze, i wpływ prawa teraźniejszego na handel zbożowy w ogólności.

Kwestja zbożowa w Anglji znowu będzie rozstrzyganą. Reforma teraźniejszego prawa zbożowego, byłaby dla naszego kraju bardzo ważną, gdyż zmiana ta wpłynęłaby mocno na ustalenie handlu zbożowego świata, w szczególności zaś dla nas; wprowadzenie na stałą stopę cła, nie małoby się przyczyniło do pomnożenia odbytu: i nieprzerwanie trwające wahanie się cen zniosłoby stanowczo. Nim przystąpiemy do wyłożenia myśli o prawie, któreby połączało zbawienny wpływ i korzyść tak dla Anglji jako i dla nas, zastanowiemy się na chwilę nad teraźniejszém prawem i skutkami które z prawa tego wynikają.

W roku 1814, obiedwie izby wyznaczyły członków, którzy się rewizją cła od zboża z zagranicy sprowadzanego zająć mieli, w skutku zażaleń na upadek rolnictwa krajowego. Pomimo licznych rozpraw. które miały miejsce w izbie niższej. przeszedł bil stanowiący iż, «wszelkie gatunki zboża zagranicznego, wprowadzane do portów Anglji, będą mogły być wprowadzonemi bez opłaty cła, jeśli pod klucz rządowy oddane zostaną; na konsumeją zaś kraju wtedy dopiero będą mogły być użyte, gdy średnie ceny zboża angielskiego dojdą:

Pszenicy kwarter	80	szylingów.
Żyta i grochu	53	———
Jęczmienia	40	———
Owsa. . :	26	———

Gdy jednak w roku 1821 ceny nie były bardzo niskie i rolnictwo coraz bardziej upadało, ustanowiono przypuszczanie zboża z angielskich kolonji Ameryki, bez względu na ceny zboża w Anglji i z opłatą stałą 5 szylingów za kwarter; bil ten jednak na rok jeden przeszedł, a system zły nie uczuł żadnej zmiany przez tę modyfikacją.

W roku 1828 po okropnym nieurodzaju z suchego roku wynikłym, Charles Grant pierwszy podał swe pomysły do nowego prawa zbożowego, dotychczas istniejącego, stanowiące, iż co dwa tygodnie 50 okręgów Anglji. w których główniejsze interessa zbożowe się odbywają przesyłać będą do Londynu ceny średnie swych targów podług których w zebraniu wzięte ceny średnie zboża angielskiego za skalę do cła od zagranicznego zboża pobierać się mającego, służyć będą w taki sposób:

Iż gdy cena pszenicy angielskiej dojdzie:

Szylingi.	szylingi.
63 i 62 ⅔ cło od zagranicznej będzie. . .	24—8 p.
63 i 63 ¾.	33—8

I tak następnie z każdym szylingiem, który do ceny zboża Angielskiego przybywa, cło o takiż szyling się umniejsza aż do ceny 67 szylingów, od której proporcja za każdy szyling na cenie, o 2 sz. następnie o 3 sz. na cle się zmniejsza, tak iż doszedłszy 73 szylingów cło na 1 szyling spada.

Proporcję tę ustanowiono w takiż sam zupełnie sposób na przypadek ceny niższej od 62 szylingów, i o ile szy

lingów cena zboża angielskiego się cofa, tyle szylingów na cło od zagranicznego przybywa.

Jakkolwiek każde oclenie na towary wchodowe, najpierw z strony kupca następuje, ciężar ten właściwie tylko klassa konsumujących ponosi, którzy za cło to później płacić muszą, tak jak wszelkie cło wychodowe, na produkta z kraju wyprowadzone, nie tego kraju staje się ciężarem, który cło nakłada, lecz tego który towar ten sprowadza; ciężar więc przez Anglją co rok opłacany nie tylko iż uciska klassę robotniczą, ale staje się powodem upadku rolnictwa, mimo wysokich cen które producenci osiągają. — W krajach które ciągle zboże wyprowadzają, tamowane wprowadzanie bez żadnego byłoby wpływu, gdyż czuć się tylko dać może tam w całej swej sile, gdzie ludność jest wielka, gdzie kraj ograniczoną ma ilość gruntów zbożowych, i gdzie przemysł i handel tak miejsce jak i ludzi od rolnictwa odrywa. — Nieurodzaj bez wątpienia dla każdego jest nieszczęściem, lecz kompensacja choć w małej ilości następuje w latach urodzajnych — przy tém bezprzykładném jest prawie, by na całym świecie nieurodzaj panował, nieodosobniony więc kraj, korzysta z urodzajów krajów osciennych i nie wystawia się ani na głód ani na zbyt wysokie ceny. — Kraj który przez tamowany napływ zboża chce rolnictwo swe wysoko utrzymać, w razie nieurodzaju nie może korzystać z przewyżki jaką mają kraje ościenne, skazuje ludność swą na opłacenie sześcio-krotne produktów w które opływa kraj ościenny.

Rozebrawszy dokładnie położenie handlu zbożowego, widzimy iż zgubny wpływ teraźniejszego systematu, nie tylko iż zmusza Anglją do opłacania ciągłego podatku stałemu lądowi, lecz czyni handel niepewnym, zmiennym i pełnym niebezpieczeństw.

Obliczono iż gdy Anglja i Irlandja do 60 miljonów kwarterów w przecięciu produkują, a ceny jak to od lat trzech już ma miejsce o 7 szylingów kunsztownym sposobem wzniesione zostają, kraj w sposób ten 720 miljonów złotych polskich za zboże swe opłaca. Przypuściwszy iż połowa produkowanych 60 miljonów kwarterów na wysiew, paszę, własne potrzeby rolnika zużytą zostaje, pozostaje zawsze jeszcze druga połowa za którą klassa nie rolnicza 360 miljonów opłaca. — Zdawałoby się iż w sposób ten, producent sam największą mieć powinien korzyść; miałoby to miejsce, gdyby kraj nie był tyle nieurodzajnym, nie potrzebował tyle nakładu i pracy aby go żyznym uczynić, i przemysł nie na tak wysokiej był stopie; lecz gdzie ziemia bez nawozów kunsztownych obejść się nie może, gdzie każda najmniejsza zmiana temperatury, czy to w powstawaniu ziarna, czy też przy dojrzewaniu, tak wielkie czyni wrażenie, tam ogromne kapitały włożone w ziemię nie mogą przynieść dostatecznych korzyści. — Samo utrudzone, jak to dotychczas ma miejsce, wprowadzenie zboża z zagranicy jest nieodpowiednie i nie właściwe, dowiodą tego jasno przykłady.

Za 50,000 złotych. 400, kwarterów polskiej lub rosyjskiej pszenicy do Anglji dostawione być mogą; taż sama summa włożona w ziemię, przy wielkich podatkach które ziemia tam opłaca, ledwie by 300 kwarterów pszenicy wydała, wkładając więc kapitał ten w uprawę gruntu pozbawia się kraj za każde 400 kwarterów 100 kwarterów czyli 25 %, któreby za taką samą summę do kraju, bez ograniczenia celnego, wprowadzonemi być mogły; w taki więc sposób dla żadnej klassy nie przynosząc korzyści, zmienne to cło powiększa niepewność, rodzi zbyt wielkie spekulacje i staje się przyczyną ogromnych strat tak dla stanu kupieckiego, jak i dla produkujących: gdyż przypuśćmy iż dom handlowy w Anglji, udziela komis domowi polskiemu wtedy gdy ceny tamże są na 71 szylingów, czyli gdy cło od zagranicznego 6 szylingów 8 pensów jest ustanowione; w skutek wystawionej większej ilości na sprzedaż, cena pszenicy Angielskiej na 16 s. 8 pensów się podnosi, wprowadzone więc na targ zboże o 13 szylingów za kwarter mniej bierze na cenie — czego by wszakże nie miało miejsca, gdyby umiarkowane cło, stałe zaprowadzone zostało: jeśli więc teraźniejsze ministerjum nie wprowadzi cła stałego na 8 szylingów za kwarter, zniżenie wtedy proporcji, żadnej nie przyniesie korzyści: tylko cło stałe, może teraz wznieść znów okręgi fabryczne, gdyż istniejące, nie dozwalałoby cenom znacznemu uledz zniżeniu gdyby rok był bardzo urodzajnym przeszkadzając zbyt wielkiemu napływowi: tak jak z drugiej strony dowozy byłyby ułatwione gdyby żniwa nie były obfite. Z któregokolwiek przeto punktu zechcemy się zapatrzyć, teraźniejsze prawo zbożowe nie przedstawia nic korzystnego dla ogółu kraju, w ktorym istnieje, dla ościennych zaś staje się nader często przyczyną znacznych strat.

Bez zaprzeczenia najznaczniejsze dowozy które Anglja w pszenicy otrzymuje z Polski i Rosji pochodzą. — z Rosji, po większej części bezpośrednio, to jest z portu Odessy zkąd niższe gatunki przesyłane zostają, z Polski po większej części pośrednio, to jest przez Gdańsk, którego domy komissowe dla domów Angielskich zakupują.

Za podstawę handlu spekulanci przyjęli. iż w Anglji trzy lata z kolei urodzajne być nie mogą, a jeśli to kiedy ma miejsce, wtedy roku nieurodzajnego spodziewać się należy; lecz wyrachowanie to jakkolwiek na doświadczeniu lat kilkudziesięciu polegające, żadnej stałej nie może stanowić zasady i handel zbożowy tak silnej w jednym roku doznaje zmiany, iż nie raz całkowite kapitały w spekulacją tę włożone, tracone bywają. Najwięcej ożywiona jest spekulacja w Gdańsku, a w skutku tego u nas, gdy rok jest nieurodzajny, i gdy zły, mokry, lub niedostateczny zbior, to zaczyna rodzić obawę iż zapasy do przyszłego zbioru nie będą wystarczającemi.

Przykładem tego oczywistym jest rok bieżący, gdzie na miesiąc przed zbiorem przenica w Gdańsku po 450 ku-

powana w 3 tygodnie później po 630, florenów tenże sam gatunek, sprzedawany został.—Podskoczenie to nagłe cen miało za przyczynę ciągłą niepogodę, niesprzyjającą zbiorom i wadze produktu. Zbytecznėm prawie jest zrobienie uwagi o ile wyrachowanie deficytu w zbiorach w przybliżeniu tylko uczynić się daje; zbyt często zdarza się iż obawy te są nieuzasadnione lub też dowozy mąki z Ameryki są większe niż się tego spodziewano; o ile więc potrzeba przewyższać będzie konsumcją, nigdy ściśle nie da się ustanowić; jeśli posiadacze i spekulanci pszenicy za granicą oprócz tego, przez ciągłe kunsztowne wzbijanie cen, aż do stopy najwyższej, wytrzymają ciągłą walkę z posiadaczami Angielskiego zboża, którzy swoj interes na celu mając wszędzie ceny średnie utrzymać by chcieli i tak więc nie raz kupcy gdy spekulacja jest pomyślna zyskują 50 proc, drugi raz znów 50 proc. tracą.

Gdyby raz stałe cło zaprowadzone zostało, handel zbożowy stanąłby wtedy na stopie, któraby dozwalała robić wyrachowanie, tak posiadaczom angielskiego zboża, jak tym którzy na Anglją spekulują, a prócz zysku któryby mieli posiadacze ziemscy w Anglji, z włożenia kapitałów w przedsięwzięcia handlowe, zostawując odłogiem pola, które niewynagradzają trudów i pieniędzy łożonych na ich uprawę, mieliby jeszcze ten zysk, iże ceny średnie mogłyby się utrzymać i niedostatek nigdyby się nie dał uczuć; straciliby bezwątpienia na tem, właściciele ziemscy lecz dobro jednej klassy, nie może wpływać na ustanowienie, któreby dla wszelkich innych klas przewagę mających było szkodliwe: polepszenie dobrego bytu ogółu, nie zaś indiwiduów, na celu mieć należy. E. d. H.

(Korrespodent Warsz.)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Berlin 28 Września. 20 b. m. J. K. W. Xiążę Pruski, będąc pod Neu-Kollin na manewrach dywizyi pieszej feldmarszałka-porucznika hrabi Cercoppieri, i znalazłszy się o 25 kroków przed liniją tiraljerów raniony został w udo małym krzemieniem który nazajutrz wydobyto. Przypadek ten nie sprawił gorączki, zdrowie więc Xięcia nie daje żadnej obawy, tym więcej że J. K. W. nieprzestawał znajdować się na dalszych manewrach.

Londyn, 24 Września. Na posiedzeniu izby Niższej 20 b. m, sir Robert Peel oznajmił iż pozwoli lordowi Stanley wnieść dawny jego bill o wyborcach w Irlandyi, jeżeli lord uzna to potrzebnem. Izba odrzuciła 136 głosami przeciw 22 wniosek P. Sharman Crawford który znaczył prawie to samo, co odmówienie podatków nowemu gabinetowi.

21 sir Rob. Peel wniosł swój bill o przedłużeniu po 31 Lipca 1842 mocy istnącego prawa o ubogich, którego powtórne odczytanie naznaczone zostało na jutro.

W liczbie billów zapowiedzianych w izbie Niższej jest jeden, mający na celu zniesienie dawnych praw Królowej Elżbiety i Króla Jakuba 1, stanowiących rozmaite kary pieniężne na tych, którzyby w Niedziele nie chodzili do Kościoła.

— *Morning-Herald*, odpowiadając gazetom, które uważają jako przeciwne kostytucyi należenie Xięcia Wellingtona do gabinetu bez portfelu, przypomina że w roku 1830, za ministerstwa hrabi Grey, należał do niego bez szczególnych obowiązków hrabia Carlisle.

— Mówią że lady Portmann, lady Barham i lady Lyttleton zachowają swoje posady przy Królowej do czasu rozwiązania J. K. Mości. *Argus* twierdzi że Królowa o to nie prosiła, i że to jest grzeczność sira Roberta Peel, jeden z dowodów tego przedziwnego taktu, który przewodniczy wszystkim jego rozporządzeniom.

— Lord Howick, syn hrabi Grey obrany został przez miasteczko Sutherland na członka izby Niższej. Miał on 700 głosów za sobą, a przeciwnik jego tory, P. Atwood 453.

— Odebrano wiadomość że wyprawa do Nigru stanęła szczęśliwie na brzegach Afryki.

— Nowiny z Jamaiki dochodzą do 20 Sierpnia. We wszystkich osadach panowała największa spokojność.

— Największa czynność panuje w partach Portsmouth, Plymouth, Woolwich, Sheerness i Chatham, gdzie uzbrajają jak najśpieszniej piętnaście okrętów wojennych, z których dwie fregaty.

— Ostatniemi dniami było w Dublinie wielkie zgromadzenie stronników odwołania Unii z Anglią. O'Connell odczytał prośbę w tym pzzedmiocie do izby Niższej, która była jednomyślnie przyjęta.

— Gazety amerykańskie powtarzają wiadomość, pewziętą, z gazety: *St. Thomas-Times* o liście, znalezionym jakoby w butelce pod 53 stopniem, 20 minutami szerokości, 47 stop. 33 minutami długości. datowanym «z Lodów, 17 Marca 1841» list ten ma pochodzić ze sławnego nieszczęśliwie okrętu *Presidént* i dowodzić jego zaginienia w lodach, płynących z bieguna północnego.

Paryż, 23 Września. Spokojność w stolicy zupełnie już jest przywrócona; osoby uwięzione za ostatnie rozruchy osądzone już zostały na rozmaite kary.

— Izba Parów, zgromadziwszy się 11 b. m. uznała się za właściwą na sądzenie sprawy o zamach na życie xiążąt i mianowała Kommissyą śledczą.

— Jedna z gazet daje następne szczegoły z wyznań Quénisset. Podług niego uknowany został spisek na zabicie osób Rodziny Królewskiej, gdziebykolwiek się znajdowały. Ciosy spiskowych głównie były wymierzone na xięcia d'Orléans. Smierć jego prowadziła do Regencyi a czasy wszelkiej Regencyi są zwykle epoką zaburzeń.

Dla wykonania zamachu miano się udać do obozu w Compiègne. Przybycie 17 pułku piechoty i pogłoska że cała rodzina Królewska wyjedzie na spotkanie xięcia d'Aumale nastręrzały zręczność najdogodniejszą. Udano się więc na spotkanie pułku, na plac Bastylii, gdzie tłumy ciekawych zdawały się dopomagać i wykonaniu zbrodni i łatwiejszemu skryciu się jej sprawców.

Ośmiu członków towarzystwa, które przestało być tajném, przysięgło wystrzelić razem z Quénisset i wzajemnie umówili się aby w żadnym razie niewydać jedni drugich. Niedotrzymanie tej przysięgi uwalnia Quénisset od obowiązku skrywania imion jego spólników.

— 20 b. m. zatrzymano znowu gazetę le National i Gazette de France.

Stuttgard 18 Września. Wyrokiem Królewskim z dnia dzisiejszego Stany zostały zwołane do tego miasta na 23 Pazdziernika.

Szwajcarya. W Genewie otwarta już została składka na wystawienie pomnika sławnemu botanikowi de Candolle. Pomnik ten będzie umieszczony wśród ogrodu botanicznego.

NAJPOŹNIEJSZE WIADOMOŚCI.

Berlin 1 Października. J. K. W. Xiążę Jmć Pruski zupełnie już przyszedł do zdrowia po swoim przypadku i 22 Września znajdował się konno na manewrach pod Kutsemberg.

Londyn 25 Września. Przedwczorajsze posiedzenie izby Lordów całkowicie było poświęcone słuchaniu prośb. Wczora, na posiedzeniu izby Niższej oppozycya znowu zadawała pytania sirowi Rob. Peel, dla zmuszenia go do wytłumaczenia się względem zamiarów Rządu; ale szanowny Baronet zbył te pytania milczeniem, które usiłował usprawiedliwić.—Na posiedz. izby niższej 20 b. m. P. Otway Cavez mocą wyrzuca ministrom ich milczenie w przedmiocie obchodzącym kraj cały i mówi przeciw billowi o wyborcach w Irlandyi mającemu się podać przez lorda Stanley; dodając że jeżeli Irlandczycy nie odbiorą sprawiedliwości, w oczach Boga i ludzi będą mieli prawo podnieść chorągiew buntu. Sir Robert odpowiada, że co do billu lorda Stanley, będzie obowiązkiem Rządu pogodzić w tym względzie sprostowanie nadużyć z zachowaniem swobod wyborowych. Potém znany Kommodor sir Ch. Napier zwraca uwagę sira Peel na zarząd biura artylleryi w admiralicyi i szczególniej na to że cywilny urzędnik mianowany jest naczelnikiem dyrekcyi admiralicyi. «Stawić na czele admiralicyi człowieka, niezdolnego rozróżnić okrętu linijowego od fregaty, jest to samo jakby mianować mię Lordem-Kanclerzem albo arcybiskupem Cantorbery. (Smiech powszechny.) Sir Rob. Peel dowodzi że ten wydział używa powszechnie sławy dobrze urządzonego, czemu sir Napier najmocniej zaprzecza. — 22 bill sira Peel o przedłużeniu prawa o ubogich odczytany jest poraz drugi. — Miasta Manchester, Glascow Bath, Chelsea i inne znaczniejsze gotują adresa do Królowej z prośbą aby Parlament niebył odroczony wprzód aż rozstrzygnie rzecz o prawach zbożowych — Hrabina Dunmore i lady G. M. Anson mianowane zostały Damami honorowemi Królowej.

Paryż, 25 Września. Spokojność zupełnie tu przywrócona. Trybunał Policyi poprawczej nie przestaje skazywać na różne kary ludzi uwięzionych w ostatnich rozruchach — Przedwczora redaktor gazety le *National* P. Delaroche stawał przed sądem kryminalnym w sprawie o artykuł, za który był powołany przed 9 miesiącami ale dotąd stawać niemógł z powodu choroby. Sąd uniewinnił redaktora bronionego przez P. Marie—W Montpeller były początki rozruchów z powodu popisu, ale te spełzły na niczém i spokojność przywrócona — P. Manuel de Sarratea złożył Królowi swoje listy wierzytelne w charakterze Ministra Rpltej Argentyńskiej — Kanclerz Francyi wczora poraz pierwszy badał Quenisset. U jednej oddźwiernej na ulicy Charonne znaleziono skład broni i znaczny zapas potrzeb wojennych, Kobieta ta została uwięziona pod oskarżeniem spólnictwa w zamachu 13 Września. — Donoszą z Brezylii pod d. 8 Lipca że zamieszkały tam doktor francuz, P. Mure, podał rządowi projekt założenia kolonii podług znanego planu Fourier, na co żąda summy 180,000 fr. Rząd i izby uznały ważność tego projektu, chodzi tylko o opatrzenie żądanego środka. P. Mure posiada 12 lieues kraju nad morzem, pod 28 stop. szerokości południowej, zdatnego do uprawy trzciny cukrowej, kawy, obok z owocami i jarzynami europejskiemi. Rząd Brezylski daje mu na wychowanie 100 dzieci, nadto P. Mure zamierza prosić

u Rządu francuskiego przysłania mu pewnej liczby podrzutków z których ma on ukształcić kolonistów do rolnictwa i przemysłu.

Wiedeń. Podług doniesień z Salzbourg syn don Carlosa, infant don Juan miał takiż przypadek co i xiążę Bordeaux; upadł wraz z koniem na którym jechał i złamał rękę. Złamanie to nie jest niebezpieczne.

Rzym. Gazeta Augsburska donosi, że sprawa arcibiskupa Kolonii załatwiona została w sposób zaspokajający—Papież Grzegorz XVI, przywróciwszy w swych Państwach zakon kawalerów św. Jana Jerozolimskiego postanowił powołać go do celu pierwiastkowego, od którego nosił nazwisko Zakonu szpitalnego św. Jana, i oddał pod ich zarząd lazaret wojskowy, gdzie mają być przyjmowani żołnierze wszelkiej broni. Sędzia-Namiestnik Zakonu, natychmiast kazał wyporządzić na to przeznaczenie obszerny lokal, podarowany przez Papieża i już od 1 Września 500 łóżek będzie dla chorych w pogotowiu. Ojciec św. sam poświęcił ten nowy zakład.

TURCYA. *Konstantynopol 14 Września.* W tych dniach w skutek kłótni zaszłej między majtkami okrętu austryackiego, stojącego na kotwicy w Tophana a pospólstwem tureckiém, turcy w wielkiej liczbie wdarli się na okręt, zbili kapitana i majtków, zerwali flagę i zdeptali ją nogami. Poseł austryacki upomniał się o surowe ukaranie winnych.

(Journ. de S. P. G. P. Psz. Poln.)

HISTORYA.

WIADOMOŚĆ O RĘKOPISIE SKOROBOHATEGO.

Rękopis ten o którym raz już nadmieniłem (patrz № 47 Tyg. b. r.) ma na pierwszej karcie zapisany tytuł następny.» *Dyaryusz compendiose zebrany od początku służby wojskowej Alexandra Dyonizego Wojszka Skorobohatego. Horodniczego Grodzienskiego, Towarzysza chorągwie Usarskiej J. P. K. M.»* na następnej karcie rozpoczyna się rzecz w te słowa: «Adsis inceptis Virgo Benigna meis — Anno 1639. 6 Septembra — Natus sum sub planeta dicta Koziorożec; Alexander Dyonisius Wojszko Skorobohaty — Anno 1645. 1 Julii w domu zacząłem studia tractare z Panem Stanisławem i Maciejem Pakrulskimi siostrzeńcami mojemi utinam felicissime — 1657, Anno 20 Maij Władysław Król Jmć Swiętey pąmięci decessit w Mereczu—panował lat 18. —25 Aug. Posłano mię do Wilna ad tractanda studia.— Anno 1649. 9 Januar. Jan Kazimierz Król J. P. Coronatus w Krakowie—Anno 1650. a Febr. propter (*) (a) w Wilnie ustały studia odysłano (?) mię do domu. Anno 1651 In domesticis caribus byłem.—Anno 1652 Expedycya Moskiewska i Szwedzka nastąpiła. Jaśnie Oświecone X. Janusz Radziwił Wdą Wilenskim i Hetmanem Wielkim WXL. został. Jasnie Wielmożny Im Pan Korwin Gosiewski Podskarbim Wielkim polnym WXL. został.—Anno 1653 pod Rzecycą Wojsko obozem stało przez lato.—Anno 1654 15 Aug. Z Moskwą potrzeba pod Szkłowem była (*) Superis spędziliśmy z pola nieprzyjaciela — 6 Septembra z Moskwą potrzeba pod Szepielewiczami była, wojsko nasze zniesione.—15 8bris Moskwa Smolensk wzięła — wojsko stało na Consistencyach w Wdzwie Mińskim toto autumno. 20 8bris Commissia Wojskowa w Mińsku absoluebatur»—pod ostatnim wierszem dopisano innym atramentem: «eo tempore zaciągnąłem się (*)» — dałej zaś: «anno 1655 12 Jan. Wojsko ruszyłosię post circumcisionem Chti pod nowy Bychów, z tamtąd pod Mohylów — 28 Febr. Wojsko obległo w Mohylowie Moskwę; szturmów kilka straciwszy i wojska niemało zgubiwszy odstąpiło — Maij wojsko się ruszyło z pod Mohylewa za naszym Wojskiem Moskwa z Kozakami w tropy cum magna potentia następowała—Junii Moskwa Mińsk wzięła—Junii z Moskwą potrzeba pod Mińskiem; zniesiono nas — Aug. Wojsko nasze ustąpiło przez Wilią rzekę za murowany most. — Eadem hora Moskwa Wilno wzięła — eo tempore multi nostrum (*) — Septemb. X. Jmć Janusz Radziwił Hetman Wielki Jmć Pana Hetmans Polnego Gosiewskiego do więzienia wziąwszy do Króla Szwedskiego przedał się. 7bris Król Szwedzki Warszawę wzioł—7bris Moskwa Grodno wzięła»—tu jednej czy dwóch kart niestaje, następna zaś zaczyna się: «Wpław pod Gołębiem feliciter przepłynęło inne chorągwie przeprawywały się pod Kazimierzem w szyku staliśmy przez noc przeprawiwszy się» i t. d. Wszystko co tu wypisałem oprocz tytułu i wyrazów ostatnich zaczynających się od *Wpław*—znajduje się w rękopisie na dwóch kartach, kart podobnych rękopis ma 42 oprócz niedostających i doprowadzony jest do R. 1699, w którym nastąpiła smierć Skorobohatego—Niezależnie zaś od Dyaryusza znajdują się na końcu rękopisu; Napis na nadgrobku Stanisława Skorobohatego, wystawionym przez JW. JMX. Stanisława Dąbskiego Biskupa Płockiego R. 1683 i dwa własnoręczne rewersa Andrzeja Litawora Chreptowicza Chorążego Starodubowskiego z których pierwszym przyrzeka Alexandrowi Skorobohatemu dawać ludzi do robót a drugim zapewnia temuż Skorobohatemu wypłatę 200 złł. za kupione od niego półkirysie usarskie—szyszak—obojczyk i t. d. — pierwszy z datą R. 1693 a drugi pod R. 1697 — Dyaryusz Skorobohatego zawiera ciekawe ale nadto krotko notowane szczegóły obrótów wojska pod panowaniami Jana Kazimie-

(a) Gwiazdeczkami zastąpiłem wyrazy których w rękopisie niemogłem wyczytać.

rza, Michała Korybuta i Jana III; z tym ostatnim niemusiał Skorobohaty znajdować się na wyprawie Wiedeńskiej gdyż o niej tyle tylko namienił pod R. 1683—12 7bris: «Król Jmć dał Wiedniowi odsiecz i Turków zniósł» wtenczas gdy o innych wyprawach w których sam się znajdował mniej więcej obszernie wzmiankuje. W Dyaryuszu swym Skorobohaty obszerniej niż w innych rzeczach, opisuje wypadki nieszczęśliwych czasów Jana Kazimierza—pod koniec tych wypadków zapisał. 10 Maja (1668) «Król Jmć Jan Kazimierz w Grodnie był. Z Grodna w Perstaniu za mego dzierżenia upodobał umnie wyżła tarantowatego, darowałem go Królowi Jmci oddarował mi się Król Jmć romakiem i deklarował mi in futurum łaskę swą Pańską» potem namieniwszy o abdykacyi Jana Kazimierza przywodzi Jego mowę z tego powodu w tych słowach: «Peroratio Serenissimi Joannis Casimiri Regis Poloniae. «Gdy docieka godzina abym dług ojcowskiej miłości od dwóchset ośmdziesiąt lat pupilla domu mego tej cnej Rzeczypospolity wypłacił, laty już podeszły, sejmami i obozami zrobiony, uciskami przez dwadzieścia lat stroskany Król i Ociec co u świata najdroższego zostawa Koronę w ręce WMP. Składam. za Tron trunę odbieram gdy światu (*) dostojeństwa mego (*) umieram. Za berło bryłę ziemi którą sobie in (*) milej Matki z wiernościami waszemi, intra cineres przodków moich zostawuję w Ojczyznie, aby jakoście mię wierności Wasze pierwszego do obozu i okazyej, ostatniego z bitwy i przegranej dla zaszczytu swego widzieli, tak żebyście ex annalibus, pierwszego dla miłości swojej i pomnożenia fortun swych świat porzucającego, i Majestat Królewski pod dispozieję swoje wracającego pamiętali — Miłość mię wierności Waszych przez wolne głosy na tym tronie posadziła, miłość moja ku WWP. z niego mię ostatniego obojej linii dziedzica dobrowolnie zsadza—Monarchowie przedemną synóm braciej abdykując korony oddawali; Ja milej Ojczyznie RPtej której Ojcem i Synem. dla miłości jej oddawam wiernie; stając się z wódza gregarius z Pana obediens z Króla Concivis—abym młodszemu i RPtej wygodniejszemu ustąpił — w którego obieraniu aby Pan Bóg wiernościom waszym błogosławił in solitudine mea zabaw próżen Majestat jego Swięty błagać będę Dziękuję tedy WMP. za wszystkie przeciw sobie charitates, za usługi i odwagi, dziękuję za rady, za zaszczyt, i dochody; a jeśli się komu ex rationibus status niewygodziło albo fatorum; niech odpuści, sam też wzajem odpuszczana—żegnam tedy każdego z wierności W. i do serca przyciskam—Błogosławieństwo nadto Ojcowskie WMP. i każdemu z osobna impertior. A lubo odległością miejsca rozłączony, jednak sercem od spólney matki Ojczyzny dzielić się niebędę, wktórej proch moj smiertelny złożyć pragnę. Aże więcei słabość pamięci i żal serdeczny nie znosi, ostatek z tej karty którą do czytania podam, miłości i szczerości, wasze wierności wyrozumiecie»—Następnie potem artykuł nazwany «Proposita JKM.»—później pod rokiem 1669 mówiąc o Elekcyi Michała Korybuta wnotowano: «Punkta X. Lotaryńskiego które podawał; miał przed Coronatią dać RPtej 5 milionów, za RPtą głowę swą położyć, piechoty swym kosztem na potrzeby RPlitej dawać, szkołę Rycerską na 100 polaków w Lotaryngii erigować, most na Wisle swym kosztem zbudować, X. Lotaryńskie RPlitey per comutationem z Cesarzem Jmcią zapisać, po polsku chodzić, polaków na dworze swym wszystko chować»—Rękopis ten w niektorych szczegółach bardzo ciekawy a w niektórych obejmujący tylko same datty wypadków, lub okoliczności familijne i domowe Skorobohatego jest obecnie własnością P. Zaboroskiego, właściciela także wielu akt, starożytności, i drugiego rękopisu nazwanego *Kronika* — który zaczyna się od słów: «Ta Xięga JMP. Alexandra Trubnickiego spisana przez Jerzego Trubnickiego Rejenta Kancelaryi Miejskiej Mohylewskiej R. 1747» wypadki zaczynają się od R. 1526 i ciągną się do R. 1747 —od początku to jest od R 1526 do R. 1701 pisał tę Xięgę Trofim Surta—obejmuje wypadki szczegolnie tyczące się Mohylowa—o Rękopisie tym a następnie o pracach i zamiarach P. Zaboroskiego w krotkim czasie obszerniejszą wiadomość starać się będę udzielić drogą Tyg. Petersburskiego.

Erazm Izopolski, Dyakon.

Mohylów nad Dnieprem.
d. 8 Września 1841 roku.

WIADOMOŚĆ DLA GOSPODARZY.

«Miałem przyjemność czytać manuskrypt Pana Tadeusza Sulżyńskiego pod tytułem «Nowy Pasiecznik» etc. o którym wiadomości przemysłowe gaz. Cod. Warsz. pod dniem 4 Sierpnia 1841 r. nam doniosły, i znalazłem w nim tyle udowodnionych sposobów otrzymywania korzyści z pszczolnictwa, iż posłużą one za nowy bodziec popędu już podupadłych w kraju naszym pasiek. Dochod brutto i netto, wykazany rzeczywistym rachunkiem pasieki, w krytycznych 1840 i 1841 dla niej leciech, przekonywa, iż pierwsze miejsce w wyborze zyskownych gałęzi rolniczego przemysłu, pszczołom oddamy.—Całą rzecz, jasno i krotko Autor opowiada—Szkoda tylko iż nam niedał poznać szczegółów ogłoszeniem swojém do prenumeraty, jakie istotnie owo pismo obejmie—Życzę je co rychlej widieć w druku, abyśmy z wiosną mogli tym sposobem poprowadzić pasieki—Kijów. 13 Września 1841 r.

Mroczkowski—Obywatel.

Печатать позволяется: С.-Петербургъ. Сентября 25-го 1841. *П. Гаевскій.*

W DRUKARNI WOJENNEJ.